

Aktif öğretimin başlangıcını oldukça geçmiş bir zamana götürümler vardır; fakat, geniş anlam ve uygulamasıyla ortaya çıkışı, yirminci yüzyıldadır denilebilir.

Gerçi memleketimizde 25-30 yıl önce beri daha çok *Adolf Ferière*'nin adına bağlı olarak gelişen bir aktif öğretim (faal metot) anlayışı vardır. (1) Fakat, bilhassa İkinci Dünya Savaşından sonra, dünyanın birçok memleketleriyle beraber, bizde de aktif öğretime karşı ilgi arttı. Bunda, şüphesiz, birçok etmenlerin rolü olmuştur. Çocuk ve öğrenme psikolojisi alanlarındaki ilerlemelerle beraber, hayat şartlarının gün geçtikçe değişik şekiller almasının bunda büyük bir payı olduğu muhakkak gibidir. Bilindiği üzere, hayat şartları, hele harpler, her memlekette gençliğin yetiştirilmesinde gözönünde bulundurulacak eğitim ülkülerinin ve öğretim metotlarının yenilenmesine ihtiyaç gösterir. Aktif Öğretim de bunlarla beraber, yeni psikolojik ilerlemelere dayanan eğitim felsefesinin bir sonucu olarak doğmuş ve birçok öğretmenler tarafından ilgi ile karşılanmış olabilir.

Yukarıda da belirtildiği üzere, aktif öğretim yahut aktif metotlara göre öğretim anlayışı yeni değildir; fakat uygulama alanına çıkarılması için yaygın ilgi görmesi yenidir. Pedagoji tarihinde, eğitim ve öğretimde yenilik arayanların düşünceleri yakından incelenirse, bunların çoğunda, aktif öğretimin çok çeşitli şekillerde savunulmasını bulabiliriz. Meselâ, daha XVI. yüzyılda *Rabelais*, açık olmamakla beraber, "Çocuk, doldurulacak bir vazo değil yalacak bir ateştir." demiştir. *J. J. Rousseau*'da bu düşüncenin daha açık şekillerine raslanıyor. Bu, bir gerçektir. Bu ve buna benzer düşünceler, zamanlarında, çeşitli sebeplerin etkisiyle -belki de deneye dayanmamış buldukları için- pek itibar görmemişti. Bu ve bunu takibeden zamanlardaki ufak tefek uygulamalar büyük değer taşır. Bilhassa bu alanda *Pestalozzi*'nin yaptığı hamle küçümsenemez.

Zamanımızda bilimlerin, bilhassa çeşitli psikolojilerin hızla ilerlemesiyle deneye dayanan eğitim düşünceleri daha çok ilgi görmeye başladı. Bunda "Eğitim Psikolojisi" adıyla gelişen psikoloji dalının rolü oldukça fazladır. Bilimsel metotlarla bulunan araştırma sonuçları, bilimsel metotlar-

la öğretim yapmayı kabul edenlere yeni ufuklar açtı ve eski eğitimcilerin düşünceleri, yeni buluşların etkisiyle gittikçe kuvvetlendi.

J. Dewey, geliştirdiği öğrenme teorisıyla öğretimde "yaparak öğrenme" prensibini kabul etmiştir. Onun eserlerinde, XX. yüzyıldaki aktif öğretim anlayışının en kuvvetli savunmasını bulabiliriz. (2) 1899 da yayımlanan "Okul ve Toplum" eseri yayımlandıktan sonra buradaki görüşlerden ilham alınarak yapılan öğretim denemeleri

YURDU SEVINCE

*Yurdu sevince,
Gönlüm pek ince,
Öğretmenim ben;
Her şeyden önce.*

*Okulum temiz,
Çocuklar aziz,
Milletim için;
Çoktur sevgimiz.*

*Karşımda resim;
Artar hevesim,
"Kemal ATATÜRK":
Ne güzel isim!*

*Ondan almışım,
Bilgili başım!
Her zaman doğru,
Olacak işim!*

*Hürriyet anam,
Adalet babam;
Ayyıldız başta,
Her şeyim tamam!..*

H. Vahit BULUT

bile sahiplerinin adını unutturmamıştır. Bunlardan *Adolf Ferière*'nin "aktif metot"u, *Helene Parkust*'ün "Dalton Plânı", *Washburne*'ün "Winnetka sistemi" en ünlüleridir. Bunlar hep öğretimde en büyük rolü oynayan etkinlik (faaliyet-aktivite) prensibinin başka başka memleketlerde, başka başka şekil ve görüşlerle uygulanmasından ibarettir. Bunun uzun açıklamasına girişecek değiliz. Bunu bütün ayrıntıları ile inceliyen eserler vardır. (3)

Aktif metot veya aktif metoda uygun anlayışlar, yahut daha geniş kavramı ile ak-

tif öğretim, öğrenmenin ezberlemeden ibaret olduğu eski öğretim anlayışına karşı olarak doğmuştur. Bu suretle, ezberle dayanan ve öğrenci üzerinde pek az değişiklik yapan veya hiç yapmayan eski öğretim anlayışı, anlayışlı çevrelerde itibarını kaybetmiştir. Aktif öğretimde öğrencinin bilgi, alışkanlık ve maharetlerle donatılacak olan şahsiyetinin geliştirilmesi bahis konusudur.

Eskiden "aktif öğretim" yerine "aktif metot" terimi kullanılırdı. Halbuki, öğrenme olayının meydana gelmesinde en büyük rolü oynayan "aktivite" prensibi, yalnız adı "aktif metot" olan öğretim metodunda yoktur. Adı "aktif metot" olmayan proje metodu, ünite metodu, Dalton Plânı, Winnetka metodu gibi sistem veya metotlarda da öğrencinin öğrenimine yardım eden bir "aktivite" prensibi vardır. Hattâ, yeri ve zamanı gelince yapılan bir "takrir" metodunda bile "aktivite" prensibini bulabiliriz ve o zaman gerçekten iyi bir öğrenme olur. Bu, bilhassa gözlem ve inceleme fırsatı vermiyen tarih derslerinde uygulanır.

O halde "aktif öğretim" anlayışını belli bir metoda nispeten ettirmemek gerektir. Aktif öğretim, öğretimde yenilik olarak ortaya çıkan veya çıkabilecek ve aktivite prensibine yer veren metotların -bu arada sırasında takrir metodu gibi zıt metotların bile- yeni bir anlayışla, kendi şartlarımıza göre geliştirilmesi olarak kabul edilebilir. Bu haliyle, aktif öğretim, her şeyden önce, bir şekil öğretimi değil bir anlayış öğretimidir.

Bu sözlerimizden artık bu metodun değişmeyeceği anlamı çıkarılmamalıdır. Eğitim ülküleri gibi, bu ülkelere götürülen metotlar da zamanla değişebilir. Bunları tayin eden en kuvvetli etmenlerden birinin hayat şartları olduğunu belirtmiştik. Hayat şartlarının değişmesiyle bu metot da elbette değişecektir. Nasıl ki XIX. yüzyılda yeni pek çok buluşların etkisiyle endüstri (sanayi) gelişti ve bunun sonucu olarak "iş okulu" yahut "iş metodu" fikri ortaya çıktı ise, gelecekteki buluşların etkisiyle yeni metotlar da gelişecektir. Tarihin bu gidişine bakarak, "atom"un endüstriye uygulanmasının bir sonucu olarak, yarıncı metotlarından birinin de bununla ilgili bir metot olabileceğini düşünmek herhalde fazla hayal değildir.

(4) H. Fikret Kanad: Pedagoji Tarihi: I - II, 1953, İstanbul.

(1) *Adolf Ferière*'nin eseri 1930 yılında Maarif Vekâleti tarafından "Faal Metot ve Tatbikatı" adıyla türkçeye çevrilmiştir.

(2) *J. Dewey - B. Avni (Başman): Mektep ve Cemiyet*, 1930, İstanbul.

(3) *H. Ahmet Aytuna: Aktif Öğretim Tekniği*, 1955, İstanbul.